

GESHTALTPSIXOLOGIYANING TIBBIYOTDAGI AHAMIYATI

Sharapova Dildora Baxtiyorovna

TTA "Pedagogika va psixologiya" kafedrasida o'qituvchisi

Jo'rayev Jasurbek Ikromiddin o'g'li

TTA "Davolash ishi" yo'nalishi 2 – kurs talabasi

Axmedov Muhsinbek Sobir o'g'li

TTA "Davolash ishi" yo'nalishi 2 – kurs talabasi

Annotatsiya: *Geshtalt psixologiyasi inson ongi va xulq-atvorini bir butun sifatida ko'rib chiqadigan fikrlash maktabidir. Atrofimizdagi dunyoni tushunishga harakat qilganda, Geshtalt psixologiyasi biz shunchaki har bir kichik komponentga e'tibor qaratmasligimizni taklif qiladi. Buning o'rniga, bizning ongimiz ob'ektlarni yanada murakkab tizimlarning elementlari sifatida qabul qilishga intiladi.*

Kalit So'zlar: *Strukturizm, Vizual ierarxiya, Geshtaltpsixologiya tamoyillari, Pragnanz qonuni Fi hodisasi*

Annotation: *Geshtalt psychology is a school of thought that considers human consciousness and behavior as a whole. When trying to understand the world around us, Geshtalt psychology suggests that we simply do not focus on every small component. Instead, our consciousness seeks to perceive objects as elements of more complex systems.*

Keywords: *Structuralism, visual hierarchy, principles of Geshtaltpsychology, Pragnanz's law Fi phenomenon*

Аннотация: *Гештальт психология – это, школа мысли, которая рассматривает человеческий разум и поведение в целом. Пытаясь понять окружающий мир, гештальтпсихология предполагает, что мы не просто сосредотачиваемся на каждом маленьком компоненте. Вместо этого наш разум стремится воспринимать объекты как элементы более сложных систем*

Ключевые Слова: *Структурализм, визуальная иерархия, принципы гештальтпсихологии, феномен Фи закона прагнанца*

Volfgang Ko'hler va Kurt Koffka Geshtalt psixologiyasining nazariyasi asoschilaridan hisoblanadi. Maks Vertgeymer sud zalidagi guvohliklarni ob'ektiv o'rganish uchun yolg'onni aniqlash qurilmasini ishlab chiqqan. Uning asaridan kelib chiqqan Geshtalt psixologiyasi qisman Vilgelm Vundtning strukturalizmiga javob sifatida shakllangan. Strukturizm izdoshlari psixologik masalalarni eng kichik qismlarga ajratishdan manfaatdor bo'lishsa-da, Geshtalt psixoglari buning o'rniga aql va xatti-harakatlarning umumiyiligiga qarashni xohlashdi. Holizm tamoyiliga asoslanib, Vertgeymer va uning izdoshlari idrok narsalarni alohida tarkibiy qismlar sifatida emas, balki to'liq bir butun sifatida ko'rishga asoslangan holatlarni aniqladilar. Vertgeymer temir yo'l signalida o'zgaruvchan chiroqlarni ko'rganda o'zi fi hodisasi deb atagan narsasini kuzatganidan so'ng Geshtalt psixologiyasini ishlab

chiqdi. Fi hodisasi optik illyuziya bo'lib, ikkita statsionar jismning tez ketma-ket paydo bo'lishi va g'oyib bo'lishi ko'rsatilsa, harakat qilayotgandek tuyuladi. Boshqacha qilib aytganda, biz harakat yo'q joyda sezamiz. Vertgeymer phi hodisasini kuzatishlariga asoslanib, biz narsalarni alohida qismlarni tushunish orqali emas, balki butun idrokni ko'rish orqali idrok qilamiz, degan xulosaga keldi. Poyezd stantsiyasida miltillovchi chiroqlar misolida biz tushungan narsa shundan iboratki, bitta yorug'lik ikki nuqta o'rtasida tez harakat qiladi. Haqiqat shundaki, ikkita alohida chiroq hech qanday harakat qilmasdan tez miltillaydi. Nufuzli Geshtalt psixologlari: Vertgeymerning Fi fenomeni haqidagi kuzatishlari Geshtalt psixologiyasining boshlanishi sifatida keng e'tirof etilgan va u ushbu sohaning asosiy tamoyillarini e'lon qilishda davom etgan. Bu psixologiya maktabiga boshqa psixologlarning ham ta'siri bo'lgan.

Volfgang Ko'hler: Köhler Geshtalt psixologiyasini tabiiy fanlar bilan bog'lab, organik hodisalar ishdagi holizmning namunasi ekanligini ta'kidladi. U, shuningdek, eshitish qobiliyatini o'rgandi va shimpanzelarda muammolarni hal qilish qobiliyatini ko'rib chiqdi.

Kurt Koffka: Vertxaymer va Köhler bilan birgalikda Koffka bu sohaning asoschisi hisoblanadi. U Geshtalt kontseptsiyasini bolalar psixologiyasiga tatbiq etib, chaqaloqlar narsalarni qismlarga ajratishni o'rganishdan oldin ularni yaxlit tushunishlarini ta'kidladi. Koffka Geshtalt tamoyillarini Qo'shma Shtatlarga olib kirishda muhim rol o'ynadi.

Geshtalt psixologiyasi uchun foydalanish. Bugungi kunda Geshtalt psixologiyasidan bir nechta foydalanish mavjud, ulardan ba'zilari terapiya, dizayn, mahsulotni ishlab chiqish va o'rganish bilan bog'liq.

Geshtalt terapiyasi

Geshtalt terapiyasi umumiy in'ikos ko'plab omillarning o'zaro ta'siriga bog'liq degan fikrga asoslanadi. Bu omillar orasida bizning o'tmishdagi tajribalarimiz, hozirgi muhit, fikrlar, his-tuyg'ular va ehtiyojlar mavjud. Geshtalt terapiyasi xabardorlik, tugallanmagan ish va shaxsiy javobgarlik kabi asosiy tushunchalarni o'z ichiga oladi. Geshtalt terapiyasining asosiy maqsadi hozirgi kunga e'tibor berishga yordam berishdir. O'tmishdagi kontekst o'zingizni bir butun sifatida ko'rish uchun muhim bo'lsa-da, Geshtalt terapevti sizni hozirgi tajribangizga e'tiboringizni qaratishga undaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Geshtalt terapiyasi depressiya va tashvish alomatlarini davolashda samarali bo'ladi va u odamlarga o'ziga ishonch va o'ziga ishonch hissini oshirishga yordam beradi. Bu ko'pincha guruh terapiyasini tuzishning foydali usuli hisoblanadi. Terapevtik jarayon mijoz va terapevt o'rtasidagi munosabatlarga bog'liq. Mijoz sifatida siz o'zingizning terapevtigingiz bilan yaqin hamkorlikni rivojlantirish uchun o'zingizni qulay his qilishingiz kerak va ular sizning fikringiz va tajribangizni muhokama qilishingiz mumkin bo'lgan xolis muhitni yaratishga qodir bo'lishi kerak.

1920-yillardan boshlab dizaynerlar o'z ishlariga Geshtalt tamoyillarini kirita boshladilar. Geshtalt psixologiyasi ushbu dizaynerlarni vizual ob'ektlarni idrok etishda barchamiz o'ziga xos xususiyatlarga ega ekanligimizga va "yaxshi" dizaynni ko'rishning tabiiy qobiliyatiga ega ekanligimizga ishonishlariga olib keldi. Dizaynerlar kontrast, rang,

simmetriya, takrorlash va mutanosiblik haqidagi tushunchamizdan foydalanib, o'z ishlarini yaratish uchun Geshtalt tushunchalarini qabul qildilar. Geshtalt psixologiyasi boshqa dizayn tushunchalariga ta'sir qildi,

Masalan: Shakl-zamin munosabatlari: Bu fokus ob'ekti (masalan, so'z, ibora yoki tasvir) va uning atrofidagi salbiy bo'shliq o'rtasidagi kontrastni tavsiflaydi. Dizaynerlar ko'pincha bu ta'sir yaratish uchun foydalanadilar.

Vizual iyerarxiya: Dizaynerlar vizual ierarxiyani o'rnatish uchun vizual ob'ektlarni idrok etish va guruhlash usulidan foydalanadilar, bu esa eng muhim so'z yoki tasvir birinchi navbatda diqqatimizni jalb qilishini ta'minlaydi.

Geshtalt psixologiyasi asosan psixologiyaning boshqa turlari tomonidan o'zlashtirildi, ammo bu sohaga juda katta ta'sir ko'rsatdi. Kurt Lyuin va Kurt Goldshteyn kabi tadqiqotchilar psixologiyaga muhim hissa qo'shishdan oldin Geshtalt tushunchalaridan ta'sirlangan.

Geshtalt nazariyasi, shuningdek, butun borliqning uning qismlaridan farq qiladigan g'oyasi miya va ijtimoiy xatti-harakatlar haqidagi tushunchamizga ta'sir qilganligi bilan ham muhimdir. Geshtalt nazariyasi hali ham bizning ko'rishni qanday tushunishimizga va kontekst, vizual illyuziyalar va ma'lumotlarni qayta ishlash bizning idrokimizga qanday ta'sir qilishiga ta'sir qiladi. Geshtalt psixologiyasining asosiy tamoyillarining aksariyati biz narsalarni qanday guruhlashimizni tushuntiradi, masalan, o'xshashlik, yaqinlik, uzluksizlik, yopilish va umumiy sabab. Pragnanz yana bir Geshtalt tamoyili bo'lib, biz murakkab narsalarni eng oddiy ko'rinishida idrok etishga moyil ekanligimizni aytadi. Pragnanz ba'zan soddalik qonuni deb ataladi, bu tushuncha birinchi marta 1914 yilda taqdim etilgan. Geshtalt psixologiyasi idrok va hissiyotni qanday o'rganishimizga ta'sir qildi. Shuningdek, bu bizning kognitiv jarayonlarimiz ijtimoiy jihatdan o'zini tutishimizga qanday ta'sir qilishini tushunishimizni oshiradi.

Neon belgilar yoki chiroqlar iplari kabi navbatma-navbat miltillovchi chiroqlar oldinga va orqaga harakatlanadigan bitta yorug'lik kabi ko'rinishini payqadingizmi? Ushbu optik illyuziya Fi fenomeni sifatida tanilgan. Nemis psixologi Maks Vertxaymer tomonidan kashf etilgan bu harakat illyuziyasi Geshtalt psixologiyasi uchun asos bo'ldi. Geshtalt psixologiyasiga ko'ra, bu ko'rinadigan harakat bizning ongimiz etishmayotgan ma'lumotlarni to'ldirishi sababli sodir bo'ladi. Harakatli tasvirlar ushbu printsipga asoslanadi, bir qator harakatsiz tasvirlar ketma-ket paydo bo'lib, uzluksiz vizual tajribani yaratadi. Geshtalt psixologiyasi asosiy e'tiborni ongimiz vizual ma'lumotlarni qanday tashkil etishi va sharhlashiga qaratadi. U har qanday narsaning butunligi uning qismlaridan katta ekanligini ta'kidlaydi. Bular oltita Geshtalt tamoyillari yoki qonunlarining bir nechta real hayotiy misollari, ular:

- ☐ O'xshashlik qonuni
- ☐ Pragnanz qonuni
- ☐ Yaqinlik qonuni
- ☐ Davomiylilik qonuni

☒Yopish qonuni

☒Umumiy hudud qonuni

O'xshashlik qonuni: O'xshashlik qonuni shuni ko'rsatadiki, o'xshash narsalar guruhlangan ko'rinadi. Guruhlash vizual va eshitish stimullarida sodir bo'lishi mumkin. Ushbu sahifaning yuqori qismidagi rasmda, masalan, nuqtalar to'plami emas, balki qatorlar sifatida rangli doiralarning ikkita alohida guruhini ko'rishingiz mumkin.

Pragnanz qonuni: Pragnanz qonuni ba'zan yaxshi figura qonuni yoki soddalik qonuni deb ataladi. Ushbu qonun sizga noaniq yoki murakkab ob'ektlar to'plamini taqdim qilganda, miyangiz ularni iloji boricha sodd qilib ko'rsatishini ta'minlaydi Masalan, Olimpiya logotipi taqdim etilganda, siz egri chiziqli emas, balki bir-biriga o'xshash doiralarni ko'rasiz. ulangan chiziqlar.

Yaqinlik qonuni: Yaqinlik qonuniga ko'ra, bir-biridan uzoqroqda joylashgan narsalarga qaraganda bir-biriga yaqin bo'lgan narsalar ko'proq bog'liq ko'rinadi. Sahifaning yuqori qismidagi rasmda chapdagi doiralar bir guruhning bir qismi, o'ngdagilar esa boshqa bir guruhning bir qismi kabi ko'rinadi. Ob'ektlar bir-biriga yaqin bo'lgani uchun biz ularni birlashtiramiz.

Davomiylik qonuni: Uzluksizlik qonuni shuni ko'rsatadiki, to'g'ri yoki egri chiziqlar bilan bog'langan nuqtalar eng silliq yo'l bo'ylab ko'rinadi. Boshqacha qilib aytganda, chiziq yoki egri chiziqdagi elementlar tasodifiy joylashtirilganlardan ko'ra bir-biri bilan ko'proq bog'liq ko'rinadi

Yopish qonuni: Yopish qonuniga ko'ra, biz elementlarni bir guruhga tegishli deb qabul qilamiz, agar ular ba'zi bir mavjudotni tugallaganday tuyulsa. Bizning miyamiz ko'pincha qarama-qarshi ma'lumotlarni e'tiborsiz qoldiradi va ma'lumotlardagi bo'shliqlarni to'ldiradi.

Umumiy mintaqa qonuni: Umumiy mintaqaning Geshtalt qonunida aytilishicha, elementlar bir xil yopiq mintaqada joylashgan bo'lsa, biz ularni bir guruhga tegishli deb qabul qilamiz. Sahifaning yuqori qismidagi oxirgi rasmga qarang. Doiralar bir-birining yonida joylashganki, bir doira oxiridagi nuqta qo'shni doiraning oxiridagi nuqtaga yaqinroq bo'ladi. Ammo bu ikki nuqta qanchalik yaqin bo'lishiga qaramay, biz doira ichidagi nuqtalarni bir-biriga tegishli ekanligini ko'ramiz

Pertseptiv tashkilotning Geshtalt qonunlari idrok etishning ba'zi usullarini tushunish uchun bir qator printsiplarni taqdim etadi. Tadqiqotlar idrok etish va dunyoni qanday ko'rishimiz haqida tushuncha berishda davom etmoqda. Tashkilotning ushbu tamoyillari idrok etishda muhim rol o'ynaydi, lekin ular ba'zan dunyoni noto'g'ri idrok etishga olib kelishi mumkinligini ham unutmaslik kerak.

Shuni esda tutish kerakki, bu tamoyillar idrokni tashkil etish qonunlari deb atalsa-da, ular aslida evristika yoki yorliqdir. Evristika odatda tezlik uchun mo'ljallangan, shuning uchun bizning idrok tizimlarimiz ba'zan xatolarga yo'l qo'yadi va biz idrok etishda noaniqliklarga duch kelamiz. Geshtalt psixologiyasi inson ongi va xulq-atvorini bir butun sifatida ko'rib chiqadigan fikrlash maktabidir. Atrofimizdagi dunyoni tushunishga harakat qilganda, Geshtalt psixologiyasi biz shunchaki har bir kichik komponentga e'tibor

qaratmasligimizni taklif qiladi. Buning o'rniga, bizning ongimiz ob'ektlarni yanada murakkab tizimlarning elementlari sifatida qabul qilishga intiladi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ayerbux E.C. Расстройства психической деятельности в позднем возрасте. Психический аспект геронтологии и гериатрии –Л.:Медицина, 1969- 284б
2. Abdusamatov, H. (2019). SOCIAL PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF EXTRAMARITAL RELATIONS. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(2).
3. Abdusamatov, H. (2022). PSYCHOLOGICAL SCIENCES. CUTTING EDGE-SCIENCE.
4. Abdusamatov, H. (2022). SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF CHILDREN OF MIGRANT FAMILIES.
5. Abdusamatov, H., & QURBANOVA, M. (2022). Some social and psychological advice for families who have been destroyed. In Conference Zone (pp. 22-24).
6. Abdusamatov, X. NIKOH DAN TASHQARI MUNOSABATLARNING YUZAGA KYELISHINING AYRIM IJTIMOYIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.
7. Dilbar, M., Lochin, R., Ruxsora, K., & Khasanboy, A. (2019). The Relationship of the Level of Need for Communication with the Style Features of the Education Manager in Uzbekistan. International Journal of Engineering and Advanced Technology, 9(1), 4611-4618.
8. Абдусаматов, Х. (2022). ИСЛОМ ДИНИДА ОИЛАВИЙ МУНОСАБАТЛАР БУЗИЛИШИНING ПСИХОЛОГИК ТАЎҚИНИ. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMYIY JURNALI, 327-329.
9. Абдусаматов, Х. СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ В СЕМЬЕ МИГРАНТОВ. ВЕСТНИК ИНТЕГРАТИВНОЙ ПСИХОЛОГИИ, 17.
10. Абдусаматов, Х. У. (2022). ХОРИЖ ОЛИМЛАРИ ТОМОНИДАН МИГРАНТ ОИЛАЛАРНИ ЎРГАНИЛГАНЛИГИ. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 2(2), 254-257.
11. Нуралиева, Д., & Абдусаматов, Х. (2021). Ajralish arafasidagi oilalarga psixologik xizmat ko'rsatishning ijtimoiy psixologik xususiyatlari. Общество и инновации, 2(10/S), 493-498.
12. Шамсиев, Ў., & Абдусаматов, Х. (2022). ДАСТЛАБКИ МУЛОҚОТ–ШАХС ШАКЛЛАНИШИНING АСОСИ. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 2(2), 202-207.
13. Vaxtiyorovna, S. D. (2022). YUQORI QON BOSIMINING PSIXOSOMATIK XUSUSIYATLARI. Scientific Impulse, 1(4), 822-826.
14. Vaxtiyorovna, S. D. (2022). XOTIRA: MUSTAHKAMLASH YO'LLARI, USULLARI VA VOSITALARI. Scientific Impulse, 1(4), 328-333.

15. Нарметова, Ю. (2016). Соғлиқни сақлаш тизимида психологик хизматнинг бугунги ҳолати ва истиқболлари.
16. Нарметова, Ю. (2020). Бронхиал астма билан касалланган болаларнинг ўзига хос психологик хусусиятлари.
17. Нарметова, Ю. К. (2022). Психосоматик беморларнинг психоэмоционал хусусиятлари. Integration of science, education and practice. scientific-methodical journal, 3(2), 21-28.
18. Zarnigor, N. (2022). RAHBAR PSIXOLOGIYASI VA UNING MEHNATIGA QO'YILADIGAN TALABLAR. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 2(24), 121-125.
19. Назарова, З. (2023). ПСИХОСОМАТИК КАСАЛЛИКЛАРДА ПСИХОКОРРЕКЦИЯ ВА ПСИХОПРОФИЛАКТИКА УСУЛЛАРИ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(6), 268-272.
20. Olimjonova, Z. B. Q. (2022). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ YOSHIDAGI BOLALAR EMOTSIONAL SOHASI PSIXOFIZIOLOGIYASINING ASOSIY XUSUSIYATLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(5), 311-315.